ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/313251424

Eeen beschermingsplan voor de meervleermuis

Article · March 2001

CITATIONS
0

READS
27

2 authors, including:

Herman Limpens
Dutch Mammal Society
131 PUBLICATIONS **1,084** CITATIONS

SEE PROFILE

All content following this page was uploaded by Herman Limpens on 03 February 2017.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

EEN BESCHERMINGSPLAN VOOR DE MEERVLEERMUIS

Herman Limpens & Wim Bongers

Voor de meervleermuis is een soortbeschermingsplan opgesteld door Peter Lina, Tony Hutson en Herman Limpens, drie zeer kundige vleermuisonderzoekers. Dit soortbeschermingsplan is in december 1999 aanvaard door de Permanente Commissie van de Conventie van Bern en door Het Verdrag over de Bescherming van Populaties van Europese Vleermuizen (Conventie van Bonn), dat tevens ingestemd heeft met doen bevorderen van het uitvoeren van dit plan. Wat houdt zo'n soortbeschermingsplan nu precies in?

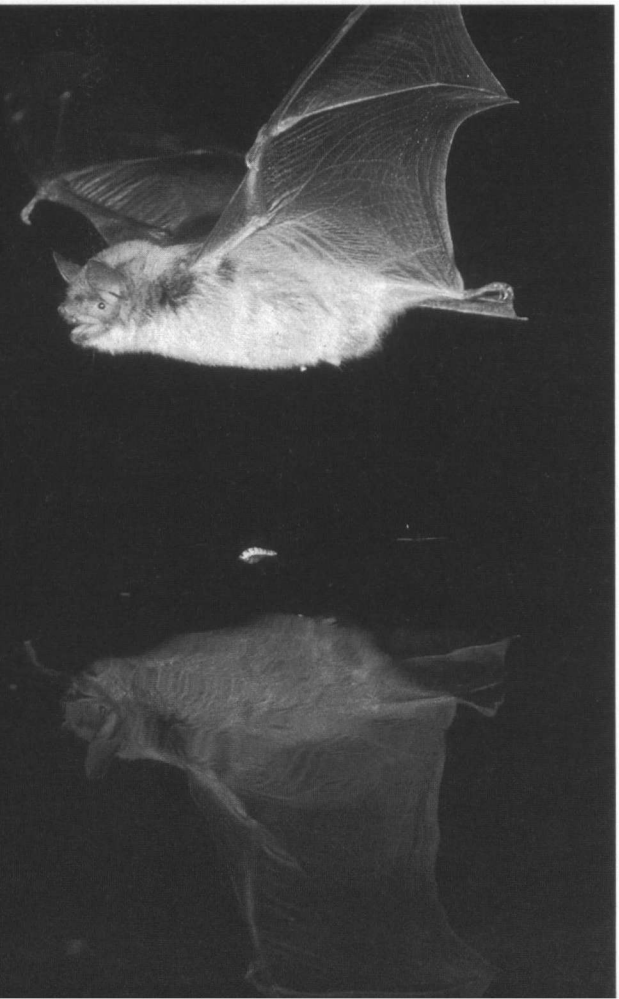

De meervleermuis *Myotis dasycneme* [Boie 1825] staat op de Rode Lijst van Bedreigde Dieren van de Internationale Unie van Natuurbescherming (IUCN) van 1996 en is opgenomen in Appendix II van de Conventie van Bern en in Appendix II van de Conventie van Bonn, alsmede in Aanhangsels II en IV van de Richtlijnen voor de Bescherming van Natuurlijke Leefgebieden en van de Wilde Flora en Fauna de Europese Gemeenschap. In de meeste aangesloten staten wordt de soort wettelijk beschermd, al verschillen die wetgevingen nogal van elkaar.

Trek

De meervleermuis verblijft in gebouwen en in bomen, maar overwintert vooral in onderaardse verblijven zoals grotten, groeven, kelders en bunkers. In kraamkolonies zijn tientallen tot enkele honderdtallen vleermuizen aangetroffen. De meervleermuis foerageert voornamelijk boven open water, waarbij hij zich wel 15 kilometer van de kolonie verwijdert. Hij migreert tussen zomer- en winterverblijven en kan daarbij afstanden van meer dan 300 kilometer afleggen.

Zowel de verblijfplaatsen als de jacht-

Meervleermuizen foerageren boven open water en kunnen zich daarbij wel vijftien kilometer van de kolonie verwijderen. *Foto Zomer Bruijn*

gebieden zijn bedreigd door tal van bezigheden van de mens. Met name in winterverblijven is het een probleem dat zich hier vleermuizen verzamelen uit een heel groot omliggend gebied. Kraamkolonies en winterverblijven zijn het meest kwetsbaar. Achteruitgang van de kwaliteit van het oppervlaktewater beïnvloedt het voedselaanbod. Veranderingen van het gebruik van het landschap kunnen van invloed zijn op vleermuispopulaties.

Hoewel uit veldwerk met vleermuisdetectors de soort minder zeldzaam bleek te zijn dan altijd werd gedacht, behoort hij tot de soorten waarover we weinig weten en is hij toch betrekkelijk zeldzaam. Waarschijnlijk komt de meervleermuis vooral voor in lage, natte gebieden.

Het op grote schaal toepassen van moderne onderzoektechnieken maakt doeltreffende beschermingsmaatregelen mogelijk. Samenwerking in Europees verband is noodzakelijk met het oog op de trek tussen zomer- en winterverblijven, die in verschillende landen kunnen liggen.

Doelstellingen

Het plan geeft een gedetailleerd overzicht van de huidige kennis over de status en de levenswijze van de meervleermuis en over het verband hiervan met de actuele bedreigingen van deze kwetsbare soort. Het heeft de volgende doelstellingen:

1. Het handhaven en vergroten van de Europese populatie van meervleermuizen door het effectief beschermen van hun kolonies en jachtgebieden en het ontwikkelen van geschikt habitat in gebieden waar de populaties het niet goed doen.
2. Het daartoe vastleggen van nauwkeuriger kennis over de status, de verspreiding en de aantallen van de meervleermuis in verband met milieufactoren, om daarna objectief te kunnen reageren op veranderingen van de status en de bedreigingen.
3. Het coördineren en het (mede) op bescherming van de meervleermuis afstemmen van het beleid en het handelen van alle gebruikers van het 'leefgebied' van de meervleermuis.
4. Het bevorderen van het bewustzijn bij het grote publiek, bij beroepsgroepen en belangengroepen, waarvan de activiteiten invloed hebben op de aantallen en de bescherming van de meervleermuis.
5. Het coördineren van de bescherming van de meervleermuis zo veel mogelijk in combinatie met die van andere vleermuissoorten (en andere soort- of habitat-beschermingsplannen) en met bredere belangen van bescherming en herstel van de verscheidenheid van landschap, speciaal van watergebieden.

Beleidstaal

Om deze doelstellingen te realiseren wordt er (zoals dat past in zo'n plan, in *beleidstaal*) een hele waslijst van meer of minder uitgewerkte actiepunten behandeld. Het plan zal vooral dan nut hebben wanneer NGO's, zoals de VZZ of de onderzoeksinstituten, het plan ter hand nemen en onze overheid houden aan haar verplichting om de beleidstaal in daadwerkelijke acties om te zetten.

Hieronder hebben we de in beleidstaal geformuleerde actiepunten 'vertaald' naar begrijpelijke acties:

1. We moeten de Europese landen aanzetten de kennis over en de bescherming van meervleermuizen te bevorderen, en daartoe samen te werken, uit te wisselen en gegevens te verzamelen met zoveel mogelijk dezelfde inventarisatie-systemen en volgens vereisten, zoals die door de IUCN zijn geformuleerd.
2. We moeten ook bij de bescherming grensoverschrijdend werken en, in het geval van Nederland, dus actief op zoek naar potentiële knelpunten bij de trek van meervleermuizen over de grens en, in samenwerking met de buurlanden Duitsland en België, actief op zoek naar mogelijkheden tot opheffing van die knelpunten.
3. We moeten zorgen dat er in alle landen wetten zijn of komen die de meervleermuis, zijn verblijfplaatsen en zijn jachtgebieden beschermen. Hierbij is het zaak, dat de wetten ook worden toegepast en dat overtredingen doeltreffend worden gestraft, vooral daar, waar de meervleermuispopulatie in haar voortbestaan wordt bedreigd door verstoring, bestrijdingsmiddelen, vernieling van verblijfplaatsen of verlies van foerageergebieden.
4. Nationale eisen voor bescherming van meervleermuisgebieden dienen internationaal erkend te worden. De criteria dienen regelmatig geëvalueerd en bijgesteld te worden. Gebieden die aan deze vereisten voldoen, dienen als beschermde gebieden te worden aangemerkt.

Meervleermuizen in de kraamkolonie van Berlikum (Friesland). In alle landen zouden wetten moeten komen die zulke verblijfplaatsen beschermen. *Foto Zomer Bruijn*

5. Het is logisch dat dit alleen kan als er actief wordt onderzocht waar meervleermuizen voorkomen en waar hun kolonies zijn. Alleen dan kan worden nagegaan welke populaties worden bedreigd, om vervolgens doeltreffende beschermingsmaatregelen te nemen.
6. Op Europese schaal moeten we in kaart brengen waar belangrijke foerageergebieden, vliegroutes en trekroutes liggen, om zo te komen tot bescherming en beheer van een netwerk van kerngebieden voor de meervleermuis, zomerverblijven en overwinteringsverblijven inbegrepen.
7. We moeten voorlichtings- en onderwijsmateriaal ontwikkelen om instanties en organisaties die betrokken zijn bij het beheer van (delen van) het leefgebied van de meervleermuis, zich bewust te maken van hun rol in een integrale aanpak van de bescherming van deze soort.
8. Er moet een beleid ontwikkeld worden ten gunste van de bescherming, het handhaven en, waar nodig, het maken van verblijfplaatsen voor de meervleermuis, vooral in gebouwen, bomen en onderaardse onderkomens, zoals kelders, bunkers, mergelgroeven, enzovoorts. Het onderrichten van betrokken personeel en organisaties en het financieren van inventarisaties is daarbij van wezenlijk belang.
9. We moeten er zorg voor dragen dat de bescherming en het behoud van landschappen, die voor het foerageren en het pendelen van de meervleermuis van belang zijn, volgens passende normen meegenomen worden in door vleermuiskundigen opgestelde milieu-effectrapportages. Hierbij dient bovenal aandacht te worden besteed aan de bescherming van verblijfplaatsen, foerageergebieden, pendelroutes en het handhaven van het voortbestaan van de betrokken landschappen.
10. Voor waterlopen en natuurlijke oevers dient een meer natuurlijke beheersvorm te worden ontwikkeld, waarbij het open karakter van het landschap dient te worden gehandhaafd. In natuurontwikkelingsplannen dienen, waar dit mogelijk is, open watergebieden te worden opgenomen.
11. We moeten er voor zorgen dat waterlopen niet vervuilen of eutrofiëren en, waar nodig, dat vervuilde gebieden worden gereinigd. Waterpeilen in het leefgebied dienen gehandhaafd te worden.
12. Doeltreffende en objectieve informatie dient beschikbaar te worden gesteld over vleermuizen en over rabiës ten behoeve van het grote publiek, de media en de verantwoordelijke autoriteiten, die, in geval van het mogelijke optreden van rabiës, een nauwe samenwerking dienen te onderhouden met deskundigen op vleermuisgebied. Deze informatie dient tot stand te komen in nauwe samenwerking met alle betrokken groepen.
13. We moeten acties ontwikkelen voor voorlichting en onderricht ten behoeve van het grote publiek, maar óók voor gespecialiseerde doelgroepen, over de levenswijze van vleermuizen in het algemeen en van de meervleermuis in het bijzonder; en over de mogelijkheden van hun

bescherming, waarbij doeltreffende voorlichting en advies beschikbaar dienen te zijn.

14. Wetenschappelijk onderzoek naar de meervleermuis, in dié delen van Europa waar deze voorkomt, dient te worden gebundeld en gestimuleerd.
15. Het coördineren van een voortdurend verzamelen van gegevens die nodig zijn om de stand van zaken van de meervleermuis in Europa bij te houden en alle oorzaken van verandering hiervan vast te stellen.
16. Er moet voor worden gezorgd dat er, bij de ontwikkeling en de toepassing van dit plan, een volledige afstemming is op bestaande plannen voor bescherming en beheer van leefgebieden en op plannen voor bescherming en beheer van andere soorten, alsook op overige initiatieven voor ontwikkeling van beleid, programma's en wetgeving op dit gebied.

Meer dan compleet

Bij het plan zijn de volgende bijlagen te vinden:

- een uitgebreide literatuurlijst;
- een verspreidingskaart van de meervleermuis in Europa;
- een tabel met gegevens over het huidige voorkomen van de meervleermuis in landen binnen Europa;
- een tabel die een overzicht geeft in alle mogelijke soorten van verblijfplaatsen van de meervleermuis;
- enkele tabellen van welke verblijfplaatsen in welke landen zijn gevonden;
- een tabel van foerageergebieden per land;
- een tabel die de bescherming van de meervleermuis in verschillende landen in Europa weergeeft.

Kortom, dit soortbeschermingsplan bevat een schat aan informatie voor diegenen met belangstelling voor deze soort en voor hen die zich bezig houden met beleid waarbij de meervleermuis in het geding is. Maar ook is het een wapen in de hand van actiegroepen die de instanties willen dwingen tot het nemen van adequate maatregelen.

Ook voor de grote hoefijzerneusvleermuis *Rhinolophus ferrumequinum* (Schreber, 1774) is intussen een dergelijk soortbeschermingsplan beschikbaar (zie onder). Beide plannen zijn gratis verkrijgbaar bij Peter Lina (p.h.c.lina@n.agro.nl) of bij het Reference Centre for Bat Studies and Conservation, Postbus 835, 2300 AV Leiden.

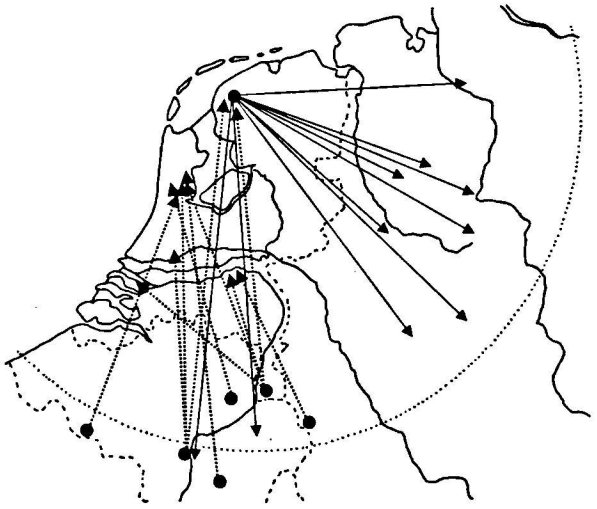

Enkele terugvondsten van de 1139 meervleermuizen die in zomerverblijven in Friesland werden geringd (doorgetrokken pijlen) en van de 2960 dieren die in winterverblijven werden geringd (stippel-pijlen), tussen 1940 en 1969. De jaarlijkse migratie van meervleermuizen over zulke grote afstanden (de cirkel in de kaart ligt op 300 km van Friesland) maakt duidelijk dat bij de bescherming internationaal moet worden samengewerkt. Vereenvoudigd naar J.W.Sluiter, P.F. van Heerdt & A.M.Voûte, 1971. Contribution to the population biology of the pond bat, Myotis dasycneme (Boie, 1825). Decheniana-Beihefte 18:1-44.

De soortbeschermingsplannen:

Limpens, H.J.G.A., P.H.C. Lina & A.M. Hutson, 1999. Action Plan for the Conservation of the pond bat in Europe (Myotis dasycneme). - Nature and Environment No. 108:1-50. Council of Europe Publishing, Strasbourg, [T-PVS(99) 12].

Randsome, R.D. & A.M. Hutson, 1999. Action plan for the conservation of the greater horseshoe bat (Rhinolophus ferrumequinum) in Europe. - Nature and Environment No. 109:1-53. Council of Europe Publishing Company, Strasbourg, [T-PVS(99) 11].

Herman Limpens, Roghorst 99, 6708 KD Wageningen.
Tel. 0317-419380. Email: herman.limpens@knoware.nl;
Wim Bongers, Ceresstraat 15, 6706 AL Wageningen.
Tel. 0317-410324.
Email: bong@bos.nl